

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

05-08-110

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практично-семінарських занять
з курсу «Організація туристичних подорожей»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньою програмою «Туризм»
спеціальності 242 «Туризм»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІАЗ
Протокол №6 від 31.03.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до виконання практично-семінарських занять з курсу «Організація туристичних подорожей» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньою програмою «Туризм» спеціальності 242 «Туризм» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Романів А. С. – Рівне : НУВГП, 2020. – 57 с.

Укладач: Романів А. С., к. геогр. наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи.

Відповідальний за випуск: Коротун С. І., к. геогр. наук, доцент, завідувач кафедри туризму готельно-ресторанної справи.

Керівник групи забезпечення спеціальності 242 «Туризм»
Романів А. С.

© Романів А. С., 2020
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КІЛЬКАДЕННИХ ТУРІВ В КРАЇНИ ЄВРОПИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВІАРЕЙСІВ.....	6
<i>Практично-семінарське заняття №1. Замовлення та бронювання квитків на авіарейси з використанням он-лайн технологій .....</i>	8
<i>Практично-семінарське заняття №2. Бронювання помешкання з використанням он-лайн сервісів booking.com та airbnb.com .....</i>	10
<i>Практично-семінарське заняття №3. Організація харчування під час подорожі .....</i>	12
<i>Практично-семінарське заняття №4 Принципи організації програми подорожі .....</i>	14
<i>Практично-семінарське заняття №5. Складання карти маршрутів авіарейсів з України .....</i>	15
Питання самостійного контролю	16
Перелік інформаційних джерел до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ АВТОБУСНИХ ТУРІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ	17
<i>Практично-семінарські заняття №6-7. Складання схеми маршруту та визначення програми автобусного туру .....</i>	19
<i>Практично-семінарське заняття №8. Вибір автоперевізника та оформлення технічної документації для здійснення транспортних перевезень .....</i>	20
<i>Практично-семінарське заняття №9. Технологія організації міжнародних автобусних турів .....</i>	22
Питання самостійного контролю	24
Перелік інформаційних джерел до Розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ АКТИВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ ТА ПОХОДІВ ...	25
<i>Практично-семінарське заняття №10. Вибір та дослідження регіону подорожі .....</i>	27

<i>Практично-семінарське заняття №11. Розробка маршруту. Складання графіку руху .....</i>	29
<i>Практично-семінарське заняття №12. Життєзабезпечення учасників походу .....</i>	31
<i>Практично-семінарське заняття №13. Підготовка та оформлення документації спортивних туристичних походів</i>	34
<i>Питання самостійного контролю .....</i>	36
<i>Перелік інформаційних джерел до Розділу 3 .....</i>	37
ДОДАТКИ	38
<i>Додаток А. Перелік засобів аптечки в туристичному поході, подорожі .....</i>	39
<i>Додаток Б. Форма маршрутної книжки спортивного туристичного походу .....</i>	41
<i>Додаток В. Структура звіту спортивного туристичного походу .....</i>	55
<i>Додаток Г. Зразок довідки про залік туристичного спортивного походу .....</i>	56

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни "Організація туристичних подорожей" рекомендована для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньою програмою «Туризм», спеціальності 242 "Туризм". Дисципліни має тісні зв'язки з багатьма іншими навчальними курсами професійної підготовки за вказаною освітньою програмою, такими як: «Туристичне країнознавство», «Туристичне краєзнавство», «Природні ресурси України», «Туристичні ресурси України», "Економічна та соціальна географія України", "Рекреаційна географія", "Географія та економіка міжнародного туризму", «Туристична картографія», «Екскурсійна діяльність», «Готельна справа», «Ресторанна справа», «Страховання в туризмі», «Туроперейтинг». На відміну від попередньо названих навчальних курсів, більшість з яких розглядають окремі аспекти туристичної діяльності, дисципліна «Організація туристичних подорожей», комплексно підходить до питання організації туристичних подорожей, як з точки зору учасників туристичного ринку, так і самостійно організованих туристів. Вивчення дисципліни дає змогу майбутньому фахівцю: здійснювати дослідження туристичної дестинації в комплексі з метою можливої організації подорожі, туристичного походу; аналізувати статистичну інформацію; оптимально підбирати транспортний маршрут, вид транспорту, здійснювати он-лайн бронювання квитків; підбирати засоби розміщення в залежності від уподобань, рівня доходів учасників подорожі; самостійно організовувати харчування під час подорожі та підбирати заклади громадського харчування в різних регіонах; знати та застосовувати правила та порядок оформлення туристичних документів, виконання всіх видів туристичних формальностей.

Умовно практично-семінарські заняття розділені на 3 розділи, які передбачають виконання комплексу завдань з підготовки трьох відмінних за характером організації туристичного процесу типів подорожей: подорожі за межі України з використанням авіатранспортного сполучення; організація автобусних турів в Україні та за її межами; організація пішохідного туристичного походу. Виконання цих завдань, дозволить майбутньому фахівцю розглянути більшу частину основних проблем з якими стикаються організатори та учасники туристичного процесу під час подорожі.

РОЗДІЛ 1.

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КІЛЬКАДЕННИХ ТУРІВ В КРАЇНИ ЄВРОПИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВІАРЕЙСІВ

Розвиток інтернет-технологій, мобільних сервісів та додатків, поява на світовому ринку авіакомпаній-лоукостерів спричинив справжній бум в самостійній організації подорожей. Лівову частку вартості туру часто складають транспортні послуги, що забезпечують доставку туриста до місця відпочинку і в зворотну сторону. З метою зменшення вартості туру, як самостійні туристи, так і туроператори намагаються з економити на авіарейсах. Особливо це стосується маршрутів середньої протяжності в межах 1000-3000 кілометрів, коли тривалість польотів не перевищує 3 години. Лоу-кост-авіакомпанії – це низькобюджетні повітряні перевізники, що надають послуги перевезень за цінами відносно нижчими, ніж традиційні авіалінії. Зниження вартості польотів стає можливим завдяки використанню аеропортів із зниженою вартістю аеропортних зборів, не включення в основну ціну квитка харчування, багажу, відмові від посередників під час продажу квитків, контролювання індексу завантаженості літака та зміна цін на авіаквитки на протязі всього періоду, використання більшої кількості крісел на борту, за рахунок зменшення відстані між рядами та ін.

Хоча батьківщиною лоу-кост-авіакомпаній є США, важливе значення для України відіграють авіакомпанії, що надають послуги на європейському ринку. Наявність таких авіакомпаній, а також сервісів самостійного бронювання житла дозволяє формувати короткі кількаденні тури, а також тури вихідного дня в міста Європи.

З метою формування в студентів навиків в організації кількаденних подорожей в міста Європи студентам пропонують вибрати одне з міст та пройти процедуру бронювання авіаквитків та житла, а також розробити програму перебування в тому, чи іншому місті (див. Табл. 1)

Таблиця 1 – Перелік міст Європи з прямими авіарейсами з України, що рекомендовані для кількадеennих туристичних подорожей

Місто (країна)	Прізвище студента, що організовує подорож до обраного міста
Афіни (Греція)	
Барселона (Іспанія)	
Батумі (Грузія)	
Берлін (Німеччина)	
Братислава (Словаччина)	
Валенсія (Іспанія)	
Відень (Австрія)	
Вільнюс (Литва)	
Ганновер (Німеччина)	
Дублін (Ірландія)	
Женева (Швейцарія)	
Копенгаген (Данія)	
Ларнака, або Пафос (Кіпр)	
Лондон (Великобританія)	
Мадрид (Іспанія)	
Мілан (Італія)	
Мюнхен (Німеччина)	
Париж (Франція)	
Рига (Латвія)	
Рим (Італія)	
Салоніки (Греція)	
Стамбул (Туреччина)	
Стокгольм (Швеція)	
Тбілісі (Грузія)	
Штутгарт (Німеччина)	

Практично-семінарське заняття №1

Тема. Замовлення та бронювання квитків на авіарейси з використанням он-лайн технологій

Мета роботи: навчити студентів вибирати дешеві авіарейси та замовляти квитки з використанням он-лайн технологій

Теоретичні положення

Бюджетні авіакомпанії, на відміну від традиційних, часто використовують наступні бізнес-моделі з метою економії коштів:

- наявність єдиного класу обслуговування пасажирів;
- використання одного типу економних літаків (наприклад, Boeing 737 або Airbus A320), що дозволяє економити на обслуговуванні техніки та підготовці персоналу;
- прямі продажі квитків на авіарейси, перехід на електронні білети;
- заохочення раннього бронювання, продаж квитків без вказаних місць, або право вибору місця за додаткову плату;
- використання менш завантажених аеропортів світу;
- орієнтування на прямі авіа перельоти;
- виконання декількох авіарейсів в день;
- скорочення набору послуг на борту літака, або їх надання за додаткову оплату;
- тільки часткове повернення коштів, або їх не повернення, якщо пасажир передумав летіти за власним бажанням.

В Україні лоу-кост-компанії почали працювати відносно недавно. До таких авіакомпаній належать: «Wizz Air Hungary» (з квітня 2015 року, до того з 2008 року діяла компанія «Wizz Air Ukraine»); Ryanair (з березня 2018 року); національний лоукост «SkyUp»; «Ernest» (Мілан, Італія); «AirArabia» (Шарджа, ОАЕ); «Flydubai» (Дубай, ОАЕ).

Практичні завдання

Завдання 1. Згідно Таблиці 1 виберіть місто для майбутнього дослідження та узгодьте обраний варіант з викладачем.

Завдання 2. З використанням он-лайн сервісів (наприклад, <https://www.momondo.ua/>) підберіть варіанти авіарейсів для

майбутньої туристичної подорожі, виходячи з наступних умов:

- *планується туристична подорож для ознайомчих екскурсій містом, відповідно до розкладу авіарейсів компанії, на термін від двох до чотирьох днів;*
- *необхідно вибрати найбільш бюджетні варіанти авіарейсів туди і в зворотну сторону з одного з найближчих аеропортів України (по відношенню до Рівного – Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького, Міжнародний аеропорт Бориспіль, Міжнародний аеропорт «Київ» імені Ігоря Сікорського («Київ-Жуляни»));*
- *оберіть три окремі терміни здійснення туристичної подорожі: а) через один-два тижні від дати бронювання; б) через 1,5-2 місяці від дати бронювання; в) через період понад 3 місяці від дати бронювання;*
- *крім квитка необхідно зарезервувати багаж до 10 кілограмів в багажному відсіку на борту літака.*

Завдання 3. Перейдіть на сайт обраної для польоту авіакомпанії, пройдіть процедуру реєстрації на сайті та забронюйте квитки на рейси (на своє прізвище до моменту остаточної оплати) для обраних термінів поїздки. При бронюванні квитка необхідно відмовитись від додаткових ненав'язливих платних сервісів авіакомпанії:

- *завчасної реєстрації посадки на авіарейс (потрібно вибрати за дві доби до вильоту);*
- *пріоритетної посадки на рейс;*
- *додаткового простору для ніг та вибору місця на борту літака (необхідно погодитись на автоматичний вибір місця при реєстрації);*
- *відмовитись від харчування на борту літака;*
- *відмовитись від трансферу з аеропорту, бронювання житла авіакомпанією та ін.*

Завдання 4. Після пройденої процедури бронювання в обидві сторони запишіть у зошит дати та час вильотів, ціни на авіаквитки на обрані терміни, а також зробіть скріншоти сформованих квитанцій до оплати на своє прізвище та відправте їх на електронну пошту викладача.

Практично-семінарське заняття №2

Тема. Бронювання помешкання з використанням он-лайн сервісів booking.com та airbnb.com

Мета роботи: навчити студентів вибирати та бронювати помешкання в містах Європи з використанням он-лайн сервісів

Теоретичні положення

Як для самостійних мандрівників, так і для учасників туристичного ринку туроператорів і турагентів вагоме місце посідають сервіси з централізованого бронювання помешкання. Лідерами на туристичному ринку є такі системи он-лайн бронювання як **Booking** та **Airbnb**. Вони допомагають знайти оптимальне помешкання з урахування сервісу, цінової пропозиції, розташування відносно центральної частини міста, ліній метро та іншого громадського транспорту, основних туристичних destinations міста, морського побережжя чи інших побажань клієнтів.

Booking.com — система інтернет-бронювання житла (готелі, хостели), заснована в Амстердамі 1996 року. На сьогоднішній день перелік он-лайн сервісів, які надає booking виходить за рамки оренди помешкання, пропонуючи продаж авіаквитків, оренду автомобілів тощо. Загалом система booking пропонує понад 2 мільйони помешкань в 226 країнах. Через систему можна забронювати кімнати в більш як 700 тисяч готелів, понад 800 тисяч апартаментів, майже півмільйона вілл, шале, хостели. Сервіс працює на сорока трьох мовах світу.

Airbnb.com — онлайн-сервіс з розміщення, пошуку та короткострокової оренди житла по всьому світі, що працює більш як у 190 країнах світу. Сервіс був започаткований двома молодими дизайнерами, що винаймали помешкання в Сан-Франциско. Назва розшифровується як «AirBed and Breakfast» — «Надувний матрац та сніданок». На відміну від системи booking, Airbnb пропонує, дещо вужчий спектр послуг, орієнтуючись в першу чергу на сегмент туристів, що шукає бюджетне житло і орієнтується в першу чергу на оренду апартаментів.

Практичні завдання

Завдання 1. Враховуючи обране на попередньому занятті місто, забронюйте помешкання відповідно до графіку авіарейсів та терміну перебування, використовуючи системи он-лайн бронювання **Booking** та **Airbnb**, відповідно до зазначених умов:

- *необхідно забронювати апартаменти на шість осіб.*
- *в квартирі мають бути можливості для самостійного приготування їжі;*
- *апартаменти повинні складатися не менше ніж з трьох спалень (по двоє осіб);*
- *в апартаментах має бути не менше одного санвузла;*
- *для клієнтів важливою є бюджетність житла, але також зручність розташування щодо лінії метро, чи іншого громадського транспорту.*

Завдання 2. Зробіть скріншоти описів зарезервованого житла (опис житлових умов, розташування апартаментів на карті міста, ціни на житло та ін.). Запишіть в зошит цінові пропозиції на житло. Порівняйте помешкання зарезервоване через системи booking та Airbnb за ціною, місцем розташування відносно туристичних DESTINACIЙ, характеристикою житлових умов, тощо.

Практично-семінарське заняття №3

Тема. Організація харчування під час подорожі

Мета роботи: навчити організовувати харчування під час туристичної подорожі, складати меню та поєднувати самостійне приготування їжі з обідами в місцевих закладах харчування.

Теоретичні положення

Харчування є невід'ємною складовою щоденного побуту людини. Організація харчування цілком залежить від типу подорожі та обраних умов проживання. Якщо ви проживаєте в готелі по системі «all inclusive», то організація харчування для вас є неактуальною. Більшість готелів включають у вартість номера і вартість сніданку в той час як інші прийоми їжі на протязі дня лягають на плечі туристів. У випадку резервування окремих апартаментів без господарів, проблему організації харчування під час подорожі туристи вирішують самостійно. Якщо ви обмежені в бюджеті і прагнете заощадити, то до цього питання варто підходити з особливою ретельністю. Перед поїздкою варто з'ясувати:

- вартість продуктів харчування в супермаркетах обраної для подорожі країни чи міста, співставити їх з цінами в Україні;
- вартість сніданку, обіду чи вечері в закладах громадського харчування (кафе, ресторанах, бістро на ін.);
- які страви, продукти належать до національної кухні, служать основою для гастрономічних турів тощо;
- митні обмеження що існують на ввіз (вивіз) продуктів харчування в ту чи іншу країну (перевіз продуктів харчування можливий тільки за умови зарезервованого багажу в багажному відсіку літака);
- з'ясувати графіки роботи супермаркетів, ринків, закладів громадського харчування.

Під час самостійної організації харчування для групи осіб варто знати також і норми продуктів на одну особу для одноразового приготування їжі, зокрема: крупи – 75 г, макаронні вироби - 75 г, картопля – 450г, чай – всього 0,02 г, м'ясо – 450 г (на день). Крім того варто придбати хліб, цибулю, моркву, приправи, олію, спеції, овочі, фрукти, каву, печиво.

Із досвіду хочу зазначити, що в багатьох європейських країнах вартість продуктів харчування є вищою в порівнянні з Україною. При організації подорожі з групою осіб та самостійному приготуванні

їжі з собою варто брати хіба що фасовані крупи, чай, тушонку в банках (м'ясо перевозити заборонено). Фрукти, овочі, хліб туристи зазвичай купляють на місці. Варто відмітити що в сезон дозрівання вартість багатьох овочів і фруктів, особливо в середземноморських країнах, може бути нижчою ніж в Україні. Так само варто відмітити великий вибір морепродуктів на ринках країн Середземномор'я, Скандинавії.

Практичні завдання

Ви проживаєте в апартаментів міста з невеличкою групою (6 осіб) де є всі умови для самостійного приготування їжі. Ваша група вирішила, що сніданки і вечері вони готують самостійно в апартаментів, а обідають всі під час екскурсій в одному із закладів громадського харчування міста. Враховуючи графік прибуття та відбуття вашого авіарейсу та термін перебування в місті (згідно практичної №1,2):

1. Складіть меню для самостійного приготування сніданків та вечері в межах апартаментів відповідно до вашого терміну перебування;
2. Складіть перелік продуктів, які ви плануєте перевезти з України, та перелік продуктів, що плануєте закупити на місці для приготування їжі, їх необхідну кількість та орієнтовну ціну;
3. Виберіть не менше двох закладів громадського харчування міста де ви зможете з групою пообідати. В обідньому меню варто замовити не менше однієї страви місцевої кухні.
4. Підрахуйте витрати на необхідний мінімум продуктів закуплених для самостійного приготування їжі, вартість обідів в закладах харчування міста та вкажіть орієнтовну загальну вартість витрат на харчування під час подорожі.

Практично-семінарське заняття №4

Тема. Принципи організації програми подорожі

Мета роботи: навчити студентів формувати програму подорожі в залежності від її мети

Теоретичні положення

Програма перебування подорожі суттєво залежить від її мети. Кількаденні візити в те чи інше місто відзначаються насиченістю екскурсійної програми на протязі дня, в той час як більш довготривалий відпочинок на морському узбережжі характеризується певною одноманітністю. Плануючи 2-3 денне відвідування міста з екскурсійною метою, варто детально розпланувати програму перебування. Вона повинна включати відвідування основних історико-культурних пам'яток міста, музеїв, атрактивних місць, бути достатньо насиченою, але разом з тим залишати час для самостійних прогулянок містом, шопінгу, простого відпочинку на узбережжі (якщо це можливо). Не менш важливими аспектами при плануванні є віковий склад групи, соціальний статут, кількість людей та ін.

Практичні завдання

Враховуючи терміни перебування в обраному місці та графік авіарейсів, розробіть програму перебування в місті в якій заплануйте екскурсії містом, вільний час, а саме:

1. Визначте найбільш цікаві туристичні об'єкти міста. Вкажіть які з туристичних DESTINACIЙ є безкоштовними, а які платними. Визначте графік роботи платних об'єктів, музеїв, їх вартість.
2. Розробіть не менше двох екскурсій містом з відвідуванням історико-культурних пам'яток, музеїв чи інших туристичних DESTINACIЙ. Підготуйте схеми маршрутів містом в google maps, додатку maps.me, чи іншому он-лайн сервісі. Скріншоти розроблених маршрутів відправте викладачеві.
3. Вкажіть вартість одноразового, добового чи проїзду на кілька діб в громадському транспорті міста.
4. Чи існують спеціальні туристичні карточки для відвідування об'єктів міста? Скільки вони коштують? Які пільги ними передбачені?
5. Підсумуйте витрати на громадський транспорт та відвідування туристичних DESTINACIЙ під час перебування в місті.
6. Підготуйте короткий опис міста в якому вкажіть його географічне положення, кількість жителів, особливості адміністративно-територіального устрою та управління. Охарактеризуйте історико-культурні ресурси міста, його туристичну інфраструктуру.

Практично-семінарське заняття №5

Тема. Складання карти маршрутів авіарейсів з України

Мета роботи: навчити аналізувати географію авіарейсів основних аеропортів України, її значення на ринку туристичних послуг

Теоретичні положення

Географія авіарейсів, регулярність авіасполучення є важливими чинниками що визначають розвиток як виїзного, так і в'їзного туризму країни. Майбутні фахівці ринку туристичних послуг зобов'язані знати основні напрямки авіасполучень з найближчих аеропортів, вміти швидко знаходити необхідну інформацію про авіарейси, графіки їх польоту, цінову політику, умови перевезення багажу в салоні та багажному відсіку повітряного судна. Враховуючи, що Міжнародний аеропорт Рівне має обмежену кількість авіарейсів (чартерні рейси та один регулярний рейс в літню пору з Туреччиною), найближчими аеропортами є Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького, Міжнародний аеропорт Бориспіль та Міжнародний аеропорт «Київ» імені Ігоря Сікорського («Київ-Жуляни»). Крім того, жителі західних областей України часто для авіа перельотів використовують і аеропорти сусідніх держав (за умови наявності з них дешевих авіаквитків), зокрема, аеропорт Варшави, Кракова, Будапешта, Сучави та ін.

Практичні завдання

Завдання 1. За сайтами аеропортів у вигляді таблиці складіть перелік напрямків за якими здійснюються авіарейси із аеропортів:

- Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького;
- Міжнародний аеропорт Бориспіль;
- Міжнародний аеропорт «Київ» імені Ігоря Сікорського («Київ-Жуляни»).

В таблиці також вкажіть компанії, які здійснюють авіарейси та регулярність авіарейсів.

Завдання 2. Зробіть висновок, в якому охарактеризуйте географію зовнішніх та внутрішніх авіарейсів України, вкажіть які з компаній належать до лоукостерів. Спробуйте порівняти географію та ціни на авіаквитки з столиці України та аеропортів сусідніх столиць – Варшави та Будапешту. Для прикладу порівняння цінової політики варто обрати два-три аналогічні напрямки

ПИТАННЯ САМОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ

1. Які з авіакомпаній належать до лоу-костерів? Чим вони відрізняються від традиційних авіакомпаній?
2. Які вимоги авіакомпаній існують щодо габаритів та ваги багажу для розміщення в салоні літака та багажному відсіку?
3. Які речі заборонено перевозити в салоні літака?
4. Які з предметів та речей заборонено перевозити навіть у вантажному відсіку?
5. Які з аеропортів України мають міжнародне авіасполучення?
6. Чим відрізняються системи он-лайн бронювання помешкання booking та Airbnb?
7. Які обмеження існують щодо перевезення продуктів, алкогольних напоїв в обрану вами країну?
8. Чи існують спеціальні митні формальності, щодо вашого відвідування обраної для подорожі країни чи міста?

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького. Офіційний сайт. URL: <https://lwo.aero/>
2. Міжнародний аеропорт Бориспіль. Офіційний сайт. URL: <https://kbp.aero/golovna/>
3. Міжнародний аеропорт «Київ» імені Ігоря Сікорського. Офіційний сайт. URL: <https://iev.aero/>
4. Офіційний сайт системи он-лайн бронювання помешкання Booking. URL: <https://www.booking.com/index.uk.html>
5. Офіційний сайт системи он-лайн бронювання помешкання Airbnb. URL: <https://uk.airbnb.com/>
6. Офіційний сайт авіакомпанії Ryanair. URL: <https://www.ryanair.com/ua/uk>
7. Офіційний сайт авіакомпанії Wizzair. URL: <https://wizzair.com/uk-ua#/>
8. Міжнародні авіалінії України. Офіційний сайт. URL: <https://www.flyuia.com/ua/ua/home>
9. Офіційний сайт авіакомпанії SkyUp. URL: <https://skyup.aero/uk/>
10. Безкоштовний картографічний сервіс від компанії Google. URL: <https://www.google.com.ua/maps>
11. Сервіс пошуку та он-лайн бронювання авіаквитків Momondo. URL: <https://www.momondo.ua/>

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ АВТОБУСНИХ ТУРІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ

На відміну від подорожей з використанням авіасполучень, автобусні тури передбачають постійне обслуговування клієнта в продовж розробленого маршруту. Протяжність автобусних турів може коливатися від одноденних кількогодинних екскурсій протяжністю в кілька кілометрів, до подорожей за межі країни тривалістю до одного тижня, а інколи і більше. Важливе значення під час довготривалих подорожей має комфортність транспортного засобу, якість автомобільних шляхів, тривалість переїздів, якість туристичного обслуговування на маршруті, насиченість програми, наявність чи відсутність нічних переїздів та інше. Кількаденні автобусні тури за межі України організовують, насамперед провідні туроператори, що володіють транспортними засобами (або мають укладені довгострокові угоди на використання таких транспортних засобів) з ліцензією на міжнародні перевезення пасажирів. Найбільш популярними зарубіжними автотурами, що широко пропагуються в Україні є екскурсії з відвідуванням міст Угорщини (Будапешт, Егер, Токай), Польщі (Краків, Варшава, Люблін), Австрії (Відень, Зальцбург, Грац), Італії (Рим, Флоренція, Венеція), Німеччини (Берлін, Дрезден, Мюнхен), Чехії (Прага, Карлові Вари), Словаччини (Братислава). Менш популярними є довготривалі тури з відвідуванням Парижу, міст Швейцарії, автобусні тури країнами Скандинавії.

Автобусні тури в межах України, що мають зазвичай протяжність маршруту до 1000-1500 км, організовують часто і приватними автоперевізниками, фізичними особами підприємцями, працівниками установ і організацій для свої колег, тощо. Проте їх успішність суттєво залежить від розробленої програми, організації подорожі, кваліфікації гідів-провідників, складу учасників подорожі та ін.

З метою виконання практичних робіт Розділу 2 (практичні №6-10) пропонуємо студентами обрати та спланувати 2-3-денний тур в межах України, відповідно до одного з варіантів Таблиці 2. Всі тури розпочинаються з міста Рівне.

Таблиця 2 – Варіанти пропонованих автобусних турів з м. Рівне

№ варіанту	Обов'язкові населені пункти, чи об'єкти показу	Прізвище студентів, що організовують тур
1	2-денний тур в м. Львів та оглядом замків Львівщини	
2	2-денний тур з відвідуванням замків Тернопільщини та екскурсією в одну з карстових печер Тернопільщини	
3	3-денний тур з відвідуванням Луцька, Володимира-Волинського та Шацьких озер	
4	3-денний тур з відвідуванням озера Синевир, водоспаду Шипіт	
5	3-денний тур з відвідуванням Мукачівського замку та термальних джерел в Косино та Берегово	
6	3-денний тур з відвідуванням м. Яремче, гірськолижного комплексу «Буковель» та організацією сходження на г. Говерла	
7	3-денний тур з екскурсією до м. Чернівці, м. Кам'янець-Подільський, Хотинського замку	
8	2-денний тур з екскурсіями по м. Київ	
9	3-денний тур з відвідуванням Дендропарку «Софіївка» в м. Умань та Чернечої гори в Каневі	
10	3-денний тур з екскурсією по м. Вінниця	
11	3-денний тур з відвідуванням смт. Верховина, смт. Косово, м. Коломия	

Практично-семінарські заняття №6-7

Тема. Вибір туру. Складання схеми маршруту та визначення програми автобусного туру

Мета роботи: навчитись розробляти маршрут подорожі, графік руху, визначати основні об'єкти показу на маршруті, розробляти програму подорожі.

Теоретичні положення

Короткотривалі автобусні тури в межах нашої держави є достатньо популярні, часто проводяться в період вихідних і не потребують значних фінансових витрат. Проте їх організація вимагає детальної розробки програми, дотримання графіку руху, організації харчування, а також належного екскурсійного супроводу. Важливу роль в таких подорожах відіграє гід-екскурсовод, що знайомить з учасників подорожі з місцевістю по якій вони проїжджають, екскурсійними об'єктами, часто надає інші послуги під час організації подорожі.

Практичні завдання

Ви організовуєте 2-х, 3-денний тур (в залежності від обраного варіанту) для групи 30 осіб, що працюють спільно на одному підприємстві в регіоні. Більшість учасників групи має вік в діапазоні 25-50 років. Подорож повинна включати екскурсію в містах, чи показ туристичних атракцій, згідно обраного варіанту. Крім того, при розробці туру до програми туру може бути включений показ інших туристичних об'єктів, поряд яких пролягає маршрут подорожі. Варто врахувати, що 2-денний маршрут передбачає одну, а 3-денний дві ночівлі, які можуть бути заплановані як в межах одного помешкання чи готелю, так і в різних містах на маршруті. Виходячи з зазначених умов:

- Визначте основні та другорядні об'єкти що можна продемонструвати під час подорожі.
- Підберіть заклад розміщення для ночівлі групи туристів під час ночівлі
- Складіть схему маршруту з використанням google.maps та визначте місця зупинок на маршруті з урахуванням його протяжності. Розбийте маршрут та програму подорожі на

необхідну кількість днів.

- Визначте режим роботи та вартість відвідування платних туристичних об'єктів на маршруті.
- Підберіть кафе чи інші заклади для харчування групи під час екскурсій. Визначте орієнтовну вартість витрат на харчування. У випадку самостійної організації харчування, складіть меню та визначте перелік продуктів харчування.
- Зробіть короткий опис всіх туристичних об'єктів на маршруті та підготуйте коротке інформаційне повідомлення для гід-екскурсовода що супроводжує групу в якому зазначте цікаві факти про район через який проходить маршрут (в тому числі і про райони де маршрут проходить транзитно).

Практично-семінарські заняття №8

Тема. Вибір автоперевізника та оформлення технічної документації для здійснення транспортних перевезень

Мета роботи: *ознайомитися з особливостями роботи автоперевізників пасажирів в регіоні, навчитись вибирати оптимального перевізника, оформляти технічну документацію на перевезення.*

Теоретичні положення

Якість надання транспортних послуг при організації автобусних подорожей є надзвичайно ваговою складовою, що впливає на рівень задоволення клієнтів від туру в цілому. До проведення таких турів варто залучати тільки тих перевізників, що мають ліцензії та всі дозвільні документи на здійснення подорожі, оформлені страхові поліси та інше. Вартість транспортного засобу залежить від його пасажиромісткості та протяжності маршруту. На ринку туристичних послуг використовують транспортні засоби місткістю від 12 до 55 осіб. В окремих випадках при організації невеликих індивідуальних турів можуть застосовуватися і мінівени місткістю 7-9 осіб. При формуванні ціни на послуги перевізники розраховують кілометраж, встановлюють додаткову плату за кількість днів в дорозі для виплати відрядження водіям тощо. При організації невеликих кількогодинних екскурсій з малим кілометражем, окремо може встановлюватися погодинна оплата. Важливою умовою договору між туристичною організацією і автоперевізником є узгодження оплати проживання водіїв під час подорожі (витрати на проживання і харчування водія в дорозі бере на себе турфірма, чи вони включені

в вартість транспортних послуг договору). Крім самого транспортного засобу, його технічних та інших складових на задоволеність якістю транспортних послуг можуть впливати і професійні та особистісні характеристики водіїв: досвід водіння, знання маршруту, толерантність з учасниками подорожі, характер, співпраця з гідом-екскурсоводом та ін.

При організації автобусних турів з неповнолітніми особами (учнівським, студентськими колективами) необхідно дотримуватись всіх нормативних вимог, щодо неповнолітніх осіб, а також вимог встановлених Міністерством освіти і науки України, щодо подорожей учнівської та студентської молоді. До таких вимог, зокрема належать: наявність дозволу управління освіти на здійснення дальніх подорожей, наявність наказу по освітнього закладу на організацію подорожі, проведення інструктажу з техніки безпеки, наявність дозволу від батьків, тощо. Існують вимоги і щодо співвідношення кількості дорослих керівників групи та неповнолітніх.

Практичні завдання

Завдання 1. За інтернет-ресурсами, оголошеннями в періодичній пресі та форумах, знайдіть не менше 5 автоперевізників Рівного (чи його околиць), що надають послуги перевезення в межах України. Порівняйте їх за ціновою політикою, транспортними засобами, які вони надають (місткість, якість), наявністю ліцензії на міжнародні перевезення, який правовий статус вони мають (юридична особа, фізична особа-підприємець тощо). Вкажіть скільки коштує вартість перевезення за 1 км транспортного засобу для перевезення групи 15, 24, 35, 45 осіб.

Завдання 2. Відповідно до знайдених автоперевізників, порахуйте вартість транспортних послуг для запланованого в попередній роботі туру групи 30 осіб з урахуванням проживання та харчування водіїв (для дальніх екскурсій, згідно правил перевезень має бути два водії).

Завдання 3. Розрахуйте загальну вартість запланованого вами туру з урахуванням транспортних витрат, страхових витрат, вартості проживання, харчування (вказати що з харчування входить у вартість туру, а що ні), послуг гіда-провідника та комісійних турфірми. Визначте яку ціну з одної особи за тур варто вказати в рекламному буклеті.

Практично-семінарські заняття №9

Тема. Технологія організації міжнародних автобусних турів

Мета роботи: *ознайомитися з відмінностями у проведенні міжнародних автобусних турів, навчитись формувати тури.*

Теоретичні положення

Організація міжнародних автобусних турів можлива тільки за наявності ліцензії на міжнародні перевезення. Всі транспортні засоби для таких поїздок мають бути обладнані тахографами, що фіксують час перебування водія за рулем, швидкість руху тощо. Порухення нормативних вимог досить жорстко карається європейським законодавством. Крім поточних транспортних витрат на паливе у вартість транспортних витрат включають: витрати на придбання «зеленої карти» (страхового полісу) на автомобіль на період подорожі, плату за автобани та платні паркінги в країнах Європи, амортизаційні витрати на автомобіль тощо. Самостійно організовуючи подорож автомобілем країнами Європи, необхідно попередньо детально ознайомитися з орієнтовними витратами на паливе в різних країнах, вартістю плати за автобани та способи оплати (купівля на певний проміжок часу «віньеток» та поклейка їх на лобове скло, внесення номерних знаків у базу даних правоохоронних органів, плата за проїзд на турнікетах).

Практичні завдання

Завдання 1. За інтернет-ресурсами, рекламними буклетами турфірм порівняй три туроператори України, що активно пропагують автобусні тури в країни Європи, а саме: за кількістю пропонованих варіантів турів; географією подорожей; ціновою політикою; наявністю чи відсутністю нічних переїздів під час подорожі, місцем початку подорожі. Вибери та опиши два найбільш вдалих, на твій погляд, варіанти автобусних турів.

Завдання 2. Ви збираєтесь з своєю сім'єю здійснити подорож власним легковим автомобілем до одного з європейських міст (див. Табл.3). Термін подорожі в обидві сторони 7 днів. Намалюйте схему руху за допомогою будь-якого картографічного додатку та розрахуйте поточні транспортні витрати на ваш автомобіль, якщо

він витрачає в середньому 8 літрів бензину (А-95) на кожні сто кілометрів. До транспортних витрат врахуйте:

- витрати на паливе в країнах, які ви перетинаєте;
- вартість «зеленої карти» на автомобіль;
- плату за автобани в країнах, які ви перетинаєте.

Таблиця 3 – Варіанти пропонованих маршрутів з м. Рівне

№ варіанту	Автомобільний маршрут	Прізвище студентів, що організують тур
1	Рівне – Монтре (Швейцарія)	
2	Рівне – Рим (Італія)	
3	Рівне – Венеція (Італія)	
4	Рівне – Бургас (Болгарія)	
5	Рівне – Прага (Чехія)	
6	Рівне – Пула (Хорватія)	
7	Рівне – Будва (Чорногорія)	
8	Рівне – Мюнхен (Німеччина)	
9	Рівне – Відень (Австрія)	
10	Рівне – Мілан (Італія)	
11	Рівне – Дубровнік (Хорватія)	

ПИТАННЯ САМОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ

1. Які туроператорами є лідерами на туристичному ринку України з організації автобусних екскурсій країнами Європи?
2. Які міста України найчастіше служать стартовим майданчиком для організації турів країнами Європи?
3. Які міста України приймають найбільшу кількість автобусних екскурсій?
4. Які населені пункти Українських Карпат приймають найбільшу кількість автобусних екскурсій?
5. Чому на міжнародних автобусних перевезеннях обов'язковою умовою є наявність діючого тахографа на транспортному заході?
6. Які способи оплати автобанів існують в різних країнах Європи та світу?
7. Які терміни встановлюються для дії «віньєток» у різних країнах Європи?
8. Які додаткові нормативні вимоги існують, щодо організацій дальніх автобусних екскурсій з учнівською молоддю?
9. Що таке «зелена карта» на автомобіль?

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Безкоштовний картографічний сервіс від компанії Google. URL: <https://www.google.com.ua/maps>
2. Афіша Рівне : купівля/продаж товарів та послуг на дошці оголошень України. URL: <https://ar.rv.ua/>
3. Рівненська барахолка. Транспортні послуги. URL: <https://obyava.ua/ua/uslugi/transportnye-uslugi/rovno>
4. Оренда автобусів в Рівному URL: <https://arenda-auto.rivne.ua/avtobusi/>
5. Ria.com. Оренда автобусів. URL: <https://rovno.ria.com/uk/c/arenda-avtobusov-i-mikroavtobusov/city-rovno/>
6. Автобуси на замовлення Рівне. URL: <https://infomisto.com/uk/rivne/catalog/avtobusy-na-zamovlennya/>
7. Офіційний сайт туроператора Аккорд-тур. https://www.accordtour.com/vsi_avtobusni_tury
8. Офіційний сайт туроператора «ТурБаза ЛТД» <https://tourbaza.com/home/zarubezhnye/avtobus.html>
9. Туристичне агентство "Королівські Подорожі" <https://www.king-travel.com.ua/turi-yevropyu/>

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ АКТИВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОДРОЖЕЙ ТА ПОХОДІВ

Під терміном «активний туризм» розуміють всі форми подорожей в слобозміненому природному середовищі, що характеризуються активним способом пересування по маршруту, тобто з витратою власних фізичних зусиль туриста. До активних видів туризму найчастіше відносять: пішохідний, гірськопішохідний, лижний, водний (сплав і гребля на плотах і човнах, плаванні на яхті і тд.), велосипедний, спелеотуризм. Однак, даний перелік можна доповнювати й іншими видами туризму з використанням активних форм переміщення: мотоциклетний, кінний, на верблюдах, подорожі на собачих упряжках та ін. Сплановану подорож організованої групи, або соло подорож, що проходить за спланованим маршрутом та передбачає використання активних форм переміщення та подолання природних перешкод певної складності, називають ще туристичним походом.

Організація туристичних походів має ряд суттєвих відмінностей, що відрізняє їх від інших типів подорожей, а саме:

- туристичні походи здебільшого не передбачають використання традиційних засобів розміщення;
- харчування учасників походу забезпечується самостійно, а не опирається на мережу закладів харчування, як в інших видах подорожей;
- туристичні походи неможливі без наявності спеціальних засобів та технічного спорядження, необхідність яких залежить від виду походу, категорії його складності. До такого спорядження можуть належати: намети, рюкзаки, спальники, засобів для приготування їжі (примуси, казанки), мотузки, карабіни та інші технічні пристрої;
- участь у туристичному поході певної складності залежить і від складу учасників групи, їх віку, технічної та фізичної підготовки, туристичного досвіду.

Для більш детального ознайомлення з особливостями організації туристичних походів, пропонуємо студенту обрати один з варіантів нитки маршруту пішохідного походу та детально спланувати його (див. Табл. 4).

Регіоном подорожі визначено окремі гірські хребти Українських

Карпат. Всі варіанти походів не належать до категорійних і можуть бути розраховані на туристів, що не мають певного туристичного досвіду.

Таблиця 4 – Варіанти нитки маршрутів туристичних походів Українськими Карпатами

№ варіанту	Нитка маршруту туристичного походу	Прізвище студентів, що організовують похід
1	<i>с. Осмолода – хр. Матагів – г. Ігровець – г. Сивуля – с. Бистриця</i>	
2	<i>с. Бистриця – г. Довбушанка – г. Синяк – с. Татарів</i>	
3	<i>с. Зелене – г. Піп Іван – г. Говерла – г. Петрос – смт. Ясиня</i>	
4	<i>сmt. Рахів – г. Терентин – г. Близниця – г. Великий Котел – с. Чорна Тиса</i>	
5	<i>с.Пилипець – водоспад Шипіт – г. Гимба – г. Стій – г. Великий Верх – г. Плай – г. Темнатик – смт. Воловець.</i>	
6	<i>с. Перехресне – г. Гостра Гора – г. Рівна – г. Лютянська Голиця – с. Люта</i>	
7	<i>с. Ділове – г. Піп Іван Мармароський – г. Мезопотоки – г. Стіг – с. Зелене</i>	
8	<i>с. Синевир – г. Негровець – долина р. Сухар – г. Стримба – с. Колочава</i>	

Практично-семінарські заняття №10

Тема. Вибір та дослідження регіону подорожі

Мета роботи: *ознайомитись з варіантом пропонуваної нитки туристичного маршруту, навчитись підбирати та опрацьовувати літературні, картографічні, інтернет-ресурси для дослідження регіону майбутньої подорожі.*

Теоретичні положення

Вибір і опрацювання маршруту є необхідним важливим елементом організації подорожі. Крім природних умов географічного району враховують бажання більшості учасників виходячи з їхніх уподобань, інтересів, туристського досвіду, реальної фізичної і технічної підготовленості, тривалості вільного часу, наявності коштів, спорядження. Маршрут майбутнього походу або подорожі має бути цікавим в пізнавальному плані. Залежно від складу групи, мети й завдань походу або подорожі визначають об'єкти для огляду, історичні місця, пам'ятники архітектури, музейні комплекси, новобудови тощо. Туристи також повинні ознайомитися з життям, традиціями й побутом населення.

Вибраний маршрут детально опрацьовують, водночас вивчаючи географічний район майбутнього походу або подорожі; Для цього використовують довідники, карти, туристські путівники, наукову та художню літературу, географічні дані, метеорологічні спостереження, лоції рік і озер, звіти туристських груп і експедицій, що побували там. Важливі дані можна одержати через он-лайн переписку на туристичних форумах з учасниками походів і подорожей, а також через, консультації з членами місцевої маршрутно-кваліфікаційної комісії.

Туристська група має скласти уявлення про специфічні-особливості району походу або подорожі: рельєф місцевості, наявність і стан снігового покриву, температурні коливання, кількість опадів, прогноз погоди на період наміченого походу або подорожі, тривалість світлового дня, наявність лісу в місцях ночівель і привалів, можливість виходу до населених пунктів тощо. Докладне попереднє вивчення географічного району необхідне не тільки для того, щоб більше, побачити і взнати нового, а й для безпеки подорожі.

При санітарно-епідеміологічній оцінці маршруту передусім

звертають увагу на наявність у районі майбутнього походу чи подорожі джерел питної води, безпечних місць для купання. Крім цього, з'ясовують, чи можна придбати на місці продукти харчування і деяке спорядження, а також довідуються в місцевих організаціях, яку суспільно корисну роботу бажано й можна проводити на маршруті.

Після того як буде вибрано район походу або подорожі й вивчено його природні умови, визначають початковий і кінцевий пункти маршруту. Вони мають бути зв'язані надійним видом транспорту з місцем початку мандрівки. Між початковим та кінцевим пунктами походу або подорожі проводять маршрут по найзручніших шляхах: польових дорогах, лісових стежках, долинах річок, через перевали, переправи, населені пункти й різні туристські бази.

Проміжні населені пункти та бази можуть служити опорними пунктами для учасників походу або подорожі. В них можна запланувати ночівлі і закупити продукти харчування, відремонтувати спорядження, відвідати туристсько-екскурсійні об'єкти тощо.

Практичні завдання

Завдання 1. Ви організуєте невеликий 3-4 денний пішохідний похід Українськими Карпатами для групи осіб 12 осіб з міста Рівне. Похід відбувається в літню пору року і передбачає ночівлю в наметах. Добирання до місця старту і фінішу групи відбувається громадським транспортом. Відповідно до варіанту нитки маршруту знайдіть детальну інформацію про регіон подорожі, а саме:

- опис населених пунктів в яких планується старт та фініш туристичного походу;
- можливі варіанти добирання до місця старту та фінішу громадським транспортом з міста Рівне;
- картографічний матеріал з територією району подорожі, що дасть можливість спланувати маршрут;
- географічний опис району подорожі (основні гірські хребти, вершини, їх розташування, складність рельєфу, гідрографічна мережа, рослинний покрив і тваринний світ).

Завдання 2. Дайте характеристику території проведення туристичного походу, початкового та кінцевого пунктів та можливостей добирання до них. Час можливого прибуття та відбуття, ціни на квитки тощо.

Практично-семінарські заняття №11

Тема. Розробка маршруту. Складання графіку руху

Мета роботи: навчитись розробляти маршрут подорожі, графік руху, визначати основні об'єкти показу на маршруті, розробляти програму подорожі.

Теоретичні положення

Маршрут, запланованого туристичного походу викреслюють на карті або схемі, визначають ділянки з природними перешкодами й способи їхнього подолання, зручні місця великих привалів, ночівель та днівок, радіальні виходи, підраховують загальний кілометраж. Після цього складають графік руху залежно від складності шляху, фізичної і технічної підготовки туристів, розташування населених пунктів, намічених для огляду екскурсійних об'єктів, рельєфу місцевості, заселеності тощо.

Крім основного маршруту для зимових та інших складних багатоденних походів і подорожей (на випадок погіршення погоди, стану снігового покриву, а також виникнення непередбачених ускладнень) опрацьовують полегшений запасний варіант маршруту або окремих його ділянок.

У перші дні походу або подорожі планують невеликі денні переходи, тому що організм учасників ще недостатньо адаптувався до навантажень. Наприкінці маршруту кілометраж денних переходів теж зменшують, щоб організм туристів поступово розслабився після великих навантажень. Крім того потрібний буде деякий запас часу на випадок порушення графіку походу або подорожі через непередбачені обставини.

Розраховуючи денні переходи для пішохідних походів і подорожей, виходять з того, що в середньому турист-пішохід може проходити по 15—25 км в день. Якщо рюкзак важкий (у перші дні мандрівки) або маршрут пролягає пересіченою місцевістю з подоланням природних перешкод, а також якщо в складі групи є слабо підготовлені початківці, денний перехід слід зменшити до 12—18 км. Навантаження слід збільшувати поступово.

Для правильної діяльності організму туриста, що долає значні відстані на протязі тривалого часу, необхідна рівномірне навантаження, що чергується з відпочинком. Рациональне чергування навантаження і відпочинку, повинно підтримуватися на

протязі дня та на протязі всього походу. Величина навантаження залежить також від швидкості руху, рельєфу місцевості: круті підйоми різко підвищують навантаження на серце, а спуски – на м'язи ніг.

Рух найкраще здійснювати в найменш жаркий час – на початку і в кінці дня, причому основне навантаження повинно бути в першій половині дня, а обід організовувати достатньо тривалий час.

Обов'язково необхідно враховувати зранку час на приготування сніданку, ранкові процедури, вчасно робити підйом (не менш як за годину до виходу). В вечірній час варто врахувати час на розбиття табору, тобто завершувати денні екскурсії не раніше 18-19 годин.

Під час руху, через кожні 50 хвилин необхідно робити 10 хвилинний перерив, також варто робити невеличкі двох хвилинні зупинки через 15-20 хв. Якщо туристи не мають досвіду походів через кожні 3 дні необхідно влаштовувати повний відпочинок.

Туристи повинні вміти знайти безпечне і зручне місце для відпочинку, ночівлі, розставити палатку в захищеному від вітру місці, в місцях де є вода і можливість розпалити багаття. В горах табір не можна розбивати там де є можливість сходження лавин, каменепади.

Неможна розбивати бівак в висохлому руслі гірської річки, або біля самої річки. Вночі при випаданні дощу за кілька годин, а інколи і хвилин можливе різке підняття рівня води і визвати грязевий потік. В тайзі не можна влаштовувати табір в густих чагарниках, чи хвойних заростях із-за небезпеки виникнення пожегу та через комарів.

Практичні завдання

Завдання 1. Відповідно до обраної на попередньому занятті нитки маршруту. Нанесіть нитку маршруту на карту та визначте загальну протяжність маршруту в кілометрах.

Завдання 2. Розбийте маршрут на необхідну кількість днів (з урахуванням часу добирання з міста Рівне та часу виїзду), визначте місця ночівель та розрахуйте протяжність маршруту по днях, а також перепад висот (на спусках і підйомах) на протязі кожного дня.

Практично-семінарські заняття №12

Тема. Життєзабезпечення учасників походу

Мета роботи: навчитись підбирати необхідне туристичне спорядження, одяг для походу, медикаменти, засоби ремнабору, планувати меню та визначати необхідні норми продуктів.

Теоретичні положення

При відсутності досвіду туристичних подорожей перед новачками виникає безліч проблем з вибору туристичного спорядження, одягу та іншого інвентарю.

Одяг, взуття та спорядження. Основним атрибутом активних екскурсій в гори є хороше взуття. Ідеально мати вібрами (спеціальні черевики для гір), за їх відсутності підбирають будь-які інші на хорошій основі (без підборів!). Варто взяти з собою не менше двох пар взуття. Друга пара – легкі кросівки, туфлі чи кеди. Взуття повинно бути потрібного розміру, щоб уникнути мозолів. Рекомендується також надівати м'які теплі носки, що дозволить зменшити кількість натирань. Обо'язково взяти з собою леку куртку від вітру, дощовик (парасоля годиться тільки для прогулянок в межах баз, та населених пунктів). Незалежно від пори року беруть теплу кофту, гольф, спортивну шапку, оскільки в високогір'ї бувають сильні вітри та холодні ночі. Як для хлопців, так і дівчат необхідно мати дві пари штанів. Якщо ночівля передбачена в палатках необхідні сірники, засоби для швидкого розпалювання вогню, ліхтарики, теплі спальні мішки. Найкращими є сучасні палатки з тентом. Їх вага, як правило не перевищує 3 кг, та вони не промокають під дощем. Варто мати не тільки спальний мішок, але й легкий альпійський килимок, який не пропускає вологу і холод від землі. В перелік особистих речей також входять: засоби особистої гігієни, рушник, посуд, рюкзак. Якщо ночівля проходить в межах високогір'я де немає лісу, то необхідно також взяти з собою газовий примус, або мультипаливну горелку, а також газові кемпінгові балони чи пальне.

Організація харчування. Харчування в горах повинно бути достатньо калорійним та організм енергією під час підвищених навантажень та руху. В туристичних походах, з метою економії часу, туристи часто готують повноцінний сніданок та вечерю, а в обідню пору обмежуються приготуванням гарячого чаю, їжі

швидкого приготування (вівсянка, мівіна і тд.) та бутербродів (з ковбасою, сиром, консервою тощо). Основою раціону туристів в поході є крупи, що в сухому вигляді займають мінімум місця і ваги. За нормами продуктів на одну людину в день повинно припадати: крупи – 75 г, макаронні вироби – 75 г, хліб – 450г, картопля – 450г, м'ясо – 450 г, чай – всього 0,02 г. Також варто брати цукор, сіль, олію, каву, приправи, овочі на салат.

Підйоми вгору та спуски призводять до значних витрат енергії. Швидким «допінгом» відновлення сил служить рафінований цукор, карамель, мед, шоколад, згущене молоко. Врахуйте також термін перебування в дорозі, окремо підготувавши продукти в дорогу.

Засоби ремнабору. Складність руху на маршруті, погіршення погодних умов, можуть призводити до розриву одягу, взуття, наметів чи іншого технічного спорядження. Тому в навіть не надто складні походи беруть мінімальний перелік засобів ремнабору, а саме: ніж «мультитул»; плоскогубці малі; нитки тонкі кравецькі (чорні, білі, кольору хаки); нитки капронові; голки – 2-3 шт. (різного діаметру та довжини); ізолента, скоч, клеї (наприклад, «5 секунд», «Глобус», «Момент»), швидкоклейка стрічка для ремонту тентів, рюкзаків, шматочки тканин (для «латання» одягу, мідний дріт, ножиці канцелярські, пряжки до рюкзаків (для поясу бокові (різних видів)).

Медична аптечка. Погіршення стану здоров'я, травмування хоча б одного з учасників групи призводить до змін в режимі русі на маршруті, або й може бути причиною настання аварійної ситуації та «зриву походу». З метою мінімізації ризиків будь-який похід вимагає наявності медичної аптечки на групі, яка повинна містити матеріали перев'язки, антисептики, препарати від алергії, кишково-шлункові, серцево-судинні, знеболюючі та жарознижуючі ліки, деякі мазі та ін. Приклад переліку препаратів групової медичної аптечки наведено в Додатку А. Крім того, кожний учасник групи, що має певні проблеми із здоров'ям, за необхідності повинен мати індивідуальні ліки чи препарати.

Практичні завдання

Враховуючи, визначені в попередніх практичних роботах умови проведення кількаденного туристичного походу:

- складіть перелік групового спорядження групи (казанки, намети) та дайте його характеристику (кількість, місткість, вага і тд.);
- перелік індивідуального спорядження та засобів, які повинні бути у кожного з учасників групи (рюкзак, ліхтарик, ...);
- орієнтовний перелік одягу та взуття для туриста-початківця, що відправляється в такий похід вперше;
- складіть меню на заплановану кількість днів в туристичному поході та підрахуйте загальну кількість продуктів, що потрібно взяти з собою в подорож.

Практично-семінарські заняття №13

Тема. Підготовка та оформлення документації спортивних туристичних походів

Мета роботи: ознайомитися з особливостями проведення спортивних туристичних походів, обов'язками членів маршрутно-кваліфікаційних комісій (МКК), навчитись готувати документацією що подається в МКК на зарахування ступеневих та категорійних походів.

Теоретичні положення

Основна мета спортивних туристичних походів – виконання туристом спортивних норм, досягнень що дозволяють присвоїти йому певний спортивний розряд, звання тощо. Спортивні туристичні походи поділяються за ступенями складності та категоріями. Для кожного з видів туризму (пішохідного, водного, лижного, вітрильного та ін.) є перелік вимог, що дозволяють віднести той чи інший похід до певної категорії. Як правило, виділяють туристичні походи від 1-ої до 6-ої категорії в порядку підвищення їх складності. Основними чинниками, що визначають категорійність походів є:

- довжина активної частини маршруту в кілометрах;
- тривалість походу в днях;
- наявність локальних та протяжних перешкод на маршруті (локальні – каньйони, річки, скелясті уступи, перевали; протяжні – болота, льодовики, сніжники, зарості чагарників);
- складність перешкод (перешкоди поділяються також поділяються за категоріями складності, наприклад гірські перевали виділяють: н\к – не категорійні, категорійні - 1А, 1Б, 2А, 2Б, 3А, 3Б тощо);
- перепад висот на маршруті;
- автономність маршруту (відсутність населених пунктів на маршруті, відсутність можливостей використання транспортного засобу тощо);
- географічний показник району подорожі (складність погодно-кліматичних умов території).

Організацією в Україні, що слідкує за виконанням умов проведення ступеневих та категорійних походів є Федерація

спортивного туризму України (ФСТУ) та створені при ній Маршрутно-кваліфікаційні комісії. «Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії Федерації спортивного туризму України – колеги суддів змагань туристських спортивних походів», затверджено постановою Президії Федерації спортивного туризму України від 08.12.2001р., протокол № 2, п. № 8). Відповідно до пункту 6.4 даного положення «При розгляді документів, заявлених на походи, МКК зобов'язані перевірити:

- розробку маршруту та графік руху групи за основним та запасним варіантами, наявність картографічного матеріалу;
- знання керівником групи району походу, умов пересування та природних перешкод у ньому;
- відповідність туристського досвіду керівника та учасників походу заявленому маршрутові;
- правильність добору групою спорядження, медикаментів;
- намічені групою заходи щодо безпечного проведення походу;
- правильність вибору контрольних пунктів і термінів походу”.

Перед проведенням спортивного категорійного походу керівник групи подає на розгляд МКК маршрутну книжку туристичного походу певного формату, а також картографічний матеріал з заявленим маршрутом. По завершенню походу група формує звіт і з представленням фото та відеоматеріалів, що підтверджують всіма учасниками групи проходження заявленого маршруту (див. Додатки Б, В). МКК в свою чергу видає довідки про проходження походу для кожного учасника групи (див. Додаток Г).

Практичні завдання

Завдання 1. Розгляньте зразок Маршрутної книжки спортивного туристичного походу. Заповніть заявку на проведення запланованого Вами туристичного походу

Примітка. В рамках виконання практичної роботи, в перелік учасників групи не потрібно писати всіх 12 осіб, достатньо як приклад записати трьох учасників (себе і двох друзів). Перед походом заповнюють розділи 1-7 маршрутної книжки)

Завдання 2. Уважно ознайомтеся з структурою звіту походу (Додаток В). Подумайте, які матеріали необхідно до нього включити, щоб МКК затвердила ваш похід та видала довідки про його проходження

ПИТАННЯ САМОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ

1. Який тип подорожей відносять до туристичних походів?
2. Що таке категорійні спортивні походи? На скільки категорій поділяються походи для кожного з видів туризму?
3. Які природні перешкоди в туризмі відносяться до локальних, а які до протяжних?
4. Які категорії складності виділяють в туризмі для різноманітних природних перешкод: річок, перевалів, гірських вершин, траверсів гребнів, боліт?
5. Що таке автономність туристичного походу, в яких одиницях вона вимірюється?
6. Які існують різні норми продуктів на одну людину?
7. Які продукти становлять основу раціону туриста?
8. Яка спортивна організація веде контроль за здійсненням спортивних категорійних походів в Україні?
9. Що таке маршрутно-кваліфікаційні комісії? Яка їх роль в проведенні спортивних походів?
10. Яку дистанцію долає туристична група за день в пішохідному туристичному поході?
11. Якої ваги рюкзак, може в середньому нести в поході турист, якщо це особа чоловічої і навпаки жіночої статі?
12. Через які проміжки часу варто робити привали на маршрутах?
13. В яких місцях не варто розкласти бівак на нічліг туристичної групи?
14. Які небезпеки існують у туристичних походах?
15. Які засоби медичної аптечки належать: а) до серцево-судинних; б) жарознижуючих; в) кишково-шлункових; г) антисептиків?

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма: учеб. Пособие. Ростов на Дону: Феникс, 2008. 252 с.
2. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2008.- 304с.
3. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: навч. посіб. Київ: «Альтерпрес», 2004. 192 с.
4. Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посіб. 2 вид., перероб. та допов. Київ: «Альтерпрес», 2008. 280 с.
5. Дутчак С.В., Дутчак М.В. Деякі аспекти виділення сегментів спеціалізованого туризму та їх стан на території Чернівецької області URL:
<http://arr.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/286.pdf>
6. Михайличенко Г.І. Практика організації туристичних подорожей. /Г.І. Михайличенко. Київ, 2003
7. Офіційний сайт Федерації спортивного туризму України URL:
<https://www.fstu.com.ua/>
8. Попчиковський В. Ю. Организация й проведение туристических походов. Москва: Профиздат. 1987. 223 с.
9. Правила змагань зі спортивного туризму. Затверджено Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту від 24.04.2008. Київ, 2008. 148 с.
10. Скалій О.В., Грабовський Ю.А., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник: Тернопіль: ТНПУ, 2005. 225 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік засобів аптечки в туристичному поході, подорожі

№ з/п	Назва медикаменту	Кількість	
	<i>Матеріал для перев'язки</i>		
1	Бинт нестерильний (5 - 7 см)		2 шт
2	Бинт нестерильний (10 - 14 см)		2 шт
3	Серветки стерильні великі (10х10 см)		3 шт
4	Серветки стерильні малі		2 шт
5	Бинт еластичний (5 м)		2 шт
6	Хустина медична (50Х50 см)		1 шт
6	Вата	50 г	1
7	Лейкопластир (3 см)	5 м	2 шт
8	Лейкопластир бактерицидний вел.		2
9	Лейкопластир бактерицидний мал.		4
	<i>Антисептики</i>		
10	Йод 5%	30 мл	1 фл
11	Левомеколь мазь	30 мг	2 тюб
12	Хлоргіксідін	100 мл	2 фл
13	Фурацилін	10 таб	2 шт
14	Хлорофіліпт	10 таб	2 шт
15	Зеленка		2 фл
	<i>Краплі очні</i>		
16	Глазолін	10 мл	1 тюб
17	Нафтізін	10 мл	1 тюб
18	Сульфацил Na 30%		2 тюб
19	Софрадекс (очі+ вуха)	5 мл	2 тюб
	<i>Серцево -судинні</i>		
20	Валідол	10 таб	1 шт
21	Валеріана	10 таб	4 шт
	<i>Стимулюючі і транквілізуючі засоби</i>		
22	Тривалумент	20 таб	1 шт
23	Нашатирний спирт 10 %	20 мл	2 бан
	<i>При алергії</i>		
24	Діазолін	10 таб	1 шт
25	Тавегіл	10 таб	2 шт
	<i>Шлунково - кишкові</i>		

26	Сорбекс	20 кап	2 шт
27	Фестал	10 таб	1шт
28	Но-шпа	10 таб	1 шт
29	Левоміцетін	10 таб	3 шт
	<i>Знеболюючі і жарознижуючі</i>		
30	Аспірін	10 таб	2 шт
32	Аспетер (стірол)		1 шт
33	Анальгін	10 таб	1 шт
34	Пенталгін	10 таб	1 шт
35	Сназмалгон	20 таб	1 шт
36	Німулід МД-100 мг	10 таб	1 шт
37	Кетанов	3 амп	
38	Анальгін	5 амп	
39	Дімедрол	5 амп	
40	Амізон 0,25 мг	20таб	2 уп
41	Доксициклін 0,1		2 уп
42	Ципрофлоксацин 400 мг	10 таб	1 уп
	<i>Мазі</i>		
43	Спасатель	30 мг	1 тюб
44	Віпросал	50 мг	1 тюб
45	Диприліф	50 мг	2 тюб
	<i>Додатково</i>		
46	Термометер		1
47	Пінцет		1
48	Ножниці		1
49	Шприци №2	13 шт	
50	Булавки	5 шт	
51	Пантенол	130 мл	1 фл
52	Апарат для вимірювання тиску		1
53	Репеленти		

Додаток Б

Форма маршрутної книжки спортивного туристичного походу

*Форма маршрутної книжки
спортивного туристського походу
затверджена постановою виконкому
Федерації спортивного туризму України
від 22 квітня 2002р, протокол № 21, п.2.*

МАРШРУТНА КНИЖКА № _____

СПОРТИВНОГО ТУРИСТСЬКОГО ПОХОДУ

Маршрутна книжка вважається недійсною
без штампу маршрутно-кваліфікаційної комісії

_____ р.

Група туристів _____

у складі _____ чоловік, здійснює з _____ 20__р. до _____ 20__р.

_____ за маршрутом:
(країна, географічний район походу)

[illegible]

(прізвище, ім'я, по батькові, підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові, підпис)

2.СКЛАД ГРУПИ *

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження (день, місяць, рік)	Місце роботи або навчання (повна назва, посада, № телефону)

Відповідність відомостей про туристський досвід та досвід подолання локальних перешкод керівника та учасників походу довідкам про залік походів перевірено.

Член _____ МКК _____
(назва МКК)

_____
(підпис, прізвище та ініціали члена МКК)

*)При очному розгляді маршрутних документів заміна учасників завіряється штампом МКК, а при заочному – додається лист від МКК, яка направила маршрутні документи на розгляд або від керівника походу.

Домашня адреса, телефон	Туристська підготовка * (вказати походи вищих к.с. з даного виду туризму, район походу, а також досвід: У - учасник, К – керівник)	Обов'язки у групі, розподіл по засобам сплаву або іншим транспортним засобам (для автомобілів та мотоциклів вказати номерні знаки)	Підпис про знання Правил **

*) До маршрутної книжки додаються копії виданих МКК довідок про проведені походи. Для маршрутів з класифікованими локальним перешкодами зазначається їх найменування, категорія складності, а для перевалів вище 5000м ще й їх абсолютна висота.

**)Розділ II чинних Правил змагань зі спортивного туризму - “Правила проведення змагань туристських спортивних походів”.

Для груп учнівської та студентської молоді – “Правила проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України (наказ Міністерства освіти України від 06.04.1999р., зареєстрований у Міністерстві юстиції України за № 320/3613 від 20.05.1999р.).

3.ПЛАН ПОХОДУ (ЗАЯВЛЕНИЙ) *

Дата	Дні у дорозі	Відрізок маршруту	Відстань (км)	Засіб пересування

Всього активним способом пересування - _____ км.

*) У розділі 3 будь які виправлення або виключення відрізків маршруту не припустимі. Відрізок маршруту визначається від пункту ночівлі (п.н.) до пункту закінчення денного переходу.

4.ПЛАН ПОХОДУ (УЗГОДЖЕНИЙ З МКК)*

[illegible]

Всього активним способом пересування - _____ км.

*) У випадку внесення змін до заявленого маршруту, такий маршрут у розділі 4 записується повністю. Якщо маршрут узгоджено у заявленому варіанті, то у розділі 4 робиться запис: “Без змін”.

5.СХЕМА МАРШРУТУ *

---

*) Для маршрутів I – III категорії складності подається схема, а для маршрутів IV – VI категорії складності група подає копії картографічних матеріалів, якими вона буде користуватися під час проходження маршруту. Допускається вклеювання готових карт та схем із зазначенням їх масштабу, маршруту походу, місцями та датами ночівель і днювань.

6.СКЛАДНІ ДІЛЯНКИ МАРШРУТУ ТА ЗАСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ *

[illegible]

*) При розгляді у МКК керівник групи подає також схеми, фотографії та опис складних ділянок. При заочному розгляді зазначені матеріали додаються. Після розгляду у МКК матеріали повертаються керівнику групи.

7.МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРУПИ

Наявні:

- необхідний набір продуктів харчування;
- загальне та особисте спорядження у достатній кількості;
- необхідний ремонтний набір та необхідний набір ліків.

Спеціальне спорядження:

Групове:		Особисте:	
назва	кількість	назва	Кількість

Вагові характеристики вантажу на маршруті:

Назва	На одну людину	На групу у кількості _____ чол.
Продукти (всього у день)		
Групове спорядження		
Особисте спорядження		
РАЗОМ:		

Максимальне навантаження:

- на одного чоловіка - _____ кг;
- на одну жінку - _____ кг.

Відомості, викладені у розділах 1 – 7, підтверджую.

Керівник походу _____ (підпис) (_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Дата “ _____ ” _____ 20____ р.

8. КЛОПОТАННЯ МКК

Голові МКК _____
(найменування вищестоящої МКК)

_____

Від _____
(найменування МКК, що порушує клопотання)

_____

К Л О П О Т А Н Н Я

У зв'язку із відсутністю повноважень у маршрутно-кваліфікаційної комісії _____
(найменування МКК, що порушує клопотання)

просимо розглянути подані заявочні матеріали на проведення туристського спортивного походу _____ категорії складності і дати по ним свої висновки.

Попередній розгляд зазначених матеріалів проведено нашою маршрутно-кваліфікаційною комісією “ _____ ” _____ 20 ____ р.

Голова МКК _____ (_____)
(підпис) (прізвище, ініціали)

“ _____ ” _____ 20 ____ р.

Штамп МКК

9.РЕЗУЛЬТАТИ РОЗГЛЯДУ У МАРШРУТНО-КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ

Маршрутно-кваліфікаційна комісія _____
(найменування комісії)

у складі _____
(прізвище, ім'я, по батькові членів комісії)

за участю _____
(прізвище, ім'я, по батькові осіб, які залучені до роботи комісії)

розглянувши матеріали заявленого походу групи під керівництвом _____ вважає, що (не потрібно – закреслити):

- 1.Маршрут відповідає (не відповідає) заявленій категорії складності.
- 2.Туристський досвід керівника групи відповідає (не відповідає) технічній складності маршруту.
3. Туристський досвід учасників групи відповідає (не відповідає) технічній складності маршруту.
- 4.Заявочні матеріали відповідають (не відповідають) встановленим вимогам.
- 5.Інші зауваження: _____

6.Групі призначається (не призначається) контрольна перевірка на місцевості:

_____
(коли, де, з яких питань)

10.РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ НА МІСЦЕВОСТІ

Група у складі: керівника _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

учасників _____
(прізвище, ініціали)

_____

_____

_____

пройшли перевірку “ ____ ” _____ 20__ р. _____
(місце перевірки)

з наступних питань _____

_____

_____

Результати перевірки : _____ .
Перевірку провів : _____ (_____)
(підпис) (прізвище, ініціали)

11.ВИСНОВОК МАРШРУТНО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Група під керівництвом _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

має (не має) право здійснити даний похід.

Особливі вказівки: _____

_____

_____

_____

Термін здачі звіту про похід до “ ____ ” _____ 20__ р. у письмовому
(усному) вигляді в обсязі - повному (скороченому - _____
(вказати розділи) _____).

Групі рекомендовано зв'язатися з регіональною аварійно-
рятувальною службою (контрольно-рятувальною, пошуково-рятувальною
тощо) та поінформувати її про графік пересування та контрольні терміни за
адресою:

_____

_____

12. КОНТРОЛЬНІ ПУНКТИ ТА ТЕРМІНИ

Про проходження маршруту група повинна повідомити телеграмою:

1. _____ за адресою _____
_____;

2. _____ за адресою _____
_____ :

- з _____ до _____ 20__ р.

- з _____ до _____ 20__ р.

- з _____ до _____ 20__ р.

Голова комісії _____ (підпис) — (_____ (прізвище, ініціали))

Члени комісії _____ (підпис) (_____ (прізвище, ініціали))

_____ (підпис) (_____ (прізвище, ініціали))

Штамп МКК

“ _____ ” _____ 20__ р.

13. ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ, ЗАУВАЖЕННЯ, ВІДМІТКИ

---

14. РІШЕННЯ МКК ПРО ЗАЛІК ПОХОДУ

Похід оцінено _____ категорією складності.

Довідки про залік походу видані у кількості _____ шт.

Голова МКК _____ (_____)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени МКК _____ (_____)
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (_____)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Штамп МКК

«_____» _____ 20____р.

Структура звіту спортивного туристичного походу

(згідно постанови виконкому ФСТУ «Про вимоги до складання звіту про спортивний туристський похід», протокол №23, п.4 від 27 травня 2002 року та Правил змагань зі спортивного туризму, затверджених 24 квітня 2008 року).

Зміст

1. Довідкові дані про похід
2. Список учасників походу
3. Організація походу
4. Фізико-географічний опис району походу
5. Графік руху
6. Технічний опис маршруту
7. Розрахунок складності маршруту
8. Підсумки походу, висновки та рекомендації

Додаток 1. Перелік спорядження

Додаток 2. Перелік продуктів харчування

Додаток 3. Кошторис витрат

Додаток 4. Записки з перевалів

Список використаної літератури

Карта району з нанесеним маршрутом

Зразок довідки про залік туристичного спортивного походу

Довідка про залік туристського спортивного походу Маршрутна книжка № _____

Видана
МКК _____

повне найменування МКК та код повноважень

Видана спортивному
туристу _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Рік та місяць проведен ня	Район проведенн я спортивно го походу	Вид спортивно го туризму	Спосіб (засіб) пересуван ня	Категорі я. (ступінь) складнос ті	Керівницт во або участь

МАРШРУТ ТУРИСТСЬКОГО СПОРТИВНОГО ПОХОДУ

наводиться докладна нитка маршруту із зазначенням початкового та кінцевого пунктів та основних перешкод з зазначенням їх категорій трудності.

Спосіб (засіб) пересування	Км	Днів	Категорія (ступінь) складності	Особливі відмітки МКК (назва офіційного змагання зі спортивних туристських походів, зміна категорії складності туристського спортивного походу, незарахування керівництва, заборона участі чи керівництва походами тощо, перешкоди, що визначають категорію складності туристського спортивного походу)
Кількість днювань	X		X	
Загалом				

Відмітка про здачу та
місцезнаходження звіту про
туристський спортивний похід:

Штамп МКК

Голова МКК

_____ " _____ (підпис)
_____ " _____ 20 р.
(інв. № _____)

Висновки керівника групи щодо фізичної, технічної і тактичної підготовки
учасника, можливості його подальшої участі та керівництва в туристських
спортивних походах

_____
_____
Керівник групи _____ (_____)